

zich en God gelijkwaardig aan de leer van het beeld Gods, in de Heilige Schrift nooit los gezien van het verbond van God met de menscheid.

Van deze richting, tamelijk zuiver ⁴²⁾ vertegenwoordigd o.a. door 'n Willem van Auvergne, verschilt in menig opzicht de Aristotelische, welke in Thomas Aquinas haar woordvoerder vond. Niet vorm en inhoud, maar vorm en materie, niet de horizontale maar de verticale correlatie staat hier op den voorgrond. Vandaar dat er geen zintuiglijke kennis is, maar de kennis ontstaat door abstractie en wel uit de *sensus* door de *imaginatio* en uit de *imaginatio* door den *intellectus*. De laatste wordt onderscheiden in een actief en een passief deel. De *intellectus agens* draagt bepaalde ingeboren principia in zich en dringt door in de quidditeit der dingen; intelligere is *intus-legere*. Waarheid is *adaequatio*; speciaal de *adaequatio intellectus et rei* heet kennis. Kennis wordt van waarheidsbezit een bepaalde vorm van waarheid, verkregen door aanpassing aan den aard der dingen bewerkt door bemiddeling der *phantasmata*. De dingen heeten dan intentionaal aanwezig in den geest ⁴³⁾.

Verder van Aristoteles af staat de oudere Franciscaner school, die in het ingeborene meer legt dan den verpsychologiseerden vorm van 't logische, en daarin ook inhouden uit het niet-logisch gebied indraagt, b.v. de zgn. eeuwige waarheden der *mathesis* ⁴⁴⁾. Zoo blijkt de pyramidebouw ook hier weer aanleiding tot 'n pantheïsties verdoezelen der grenzen tusschen de eeuwigheid Gods en den aard van een gezichtsveld waarop de tijd geen rol speelt. Tegelijk ziet men hier de gevolgen der invoering van een aan de kentheorie totaal vreemde insnijding: wijl het getal zich niet laat onderbrengen bij wezen noch verschijning, werd het eenvoudig in het subject geplaatst!

Ten slotte het probleem van *gelooven* dat, en *weten*, dat in wetenschappelijken zin.

. In den grond der zaak hebben ze — gelijk o.a. Dr J. Woltjer uitdrukkelijk opmerkt ⁴⁵⁾ — het moment der subjectieve zekerheid gemeen. Ze verschillen echter ook: „Gelooven, dat” drukt uit de onderstelling der mededeeling van een tweede, „weten, dat” sluit deze mededeeling niet uit, maar verwaarloost dit moment. Vandaar dat 't „gelooven dat” in die gevallen, waarin hij die mededeelde wat geloofd wordt, betrouwbaar is in de taal telkens en niet alleen in de Heilige Schrift afwisselt met het „weten dat”. Het „weten dat” sluit dus mededeeling niet uit, maar evenmin vergt het deze: het kan dus zoowel ontstaan door geloof aan een betrouwbare mededeeling als door eigen onderzoek volgens de betrouwbare methode van intuïtie en begripsvorming.

Scherp van „gelooven, dat” is nu te onderscheiden — hoewel niet te scheiden — „gelooven in”. Nauwkeurig spraakgebruik beperkt het gebruik van laatstgenoemde term tot die gevallen waarin sprake is van heilswaardigheid. Zoo kan 'k zeggen: „de soldaten van Napoleon geloofden in hun veldheer”. De Christen gebruikt daarom dit woord ongaarne